

Työsuojeluhallinnon vuosikertomus 2020

Työsuojeluhallinnon julkaisuja 1 | 2021

Sisällys

Johdon katsaus.....	3
Työsuojeluvalvonnan organisointi ja ohjaus.....	4
Työsuojeluviranomaisen toiminta 2020.....	5
Kohti ilmiöpohjaista valvontaa.....	5
Ilmiö: Työolot.....	7
Ilmiö: Pirstaloituva työelämä.....	9
Ilmiö: Työn kuormittavuus.....	12
Muu valvonta.....	13
Merenkulku.....	15
Maa- ja metsätalous.....	15
Ajo- ja lepoaikavalvonta.....	16
Syrjintä ja yhdenvertaisuus.....	17
Häirintä ja epäasiallinen kohtelu.....	18
Luvat ja ilmoitukset.....	19
Työsuojeluvalvonnan keinot kehittyvät.....	20
Työsuojeluviranomainen neuvoo ja ohjaa.....	22
Lainsäädäntö.....	25
Voimavarat.....	26
Moniviranomaisyhteistyö ja kansainvälisyys.....	27
Liite: Työsuojeluvalvonta numeroina.....	29

Työsuojeluhallinnon vuosikertomus 2020

Työsuojeluhallinto 2021

Vuosikertomuksen suunnittelu ja toteutus:

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden viestintä

Kannen kuva: Anu Pynnönen

ISBN: 978-952-479-298-1 (pdf)

Johdon katsaus

Vuosi 2020 oli työsuojeluhallinnon uuden nelivuotiskauden ensimmäinen toimintavuosi. Nelivuotiskaudella 2020–2023 työsuojeluvalvonnan visio on vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla toimintaympäristön muutoksiin reagoiden ja toimintaa rohkeasti kehittäen.

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueilla uusi nelivuotiskausi näkyi siirtymisenä valtakunnallisesti suunniteltuun ilmiöpohjaiseen valvontaan ja merkittävinä panostuksina sekä valvonnan sisällön että muun vastuualueiden toiminnan kehittämiseen.

Alueellisesta toimivallasta huolimatta

työsuojeluvalvonnan kehittämisessä nähdään tärkeänä toteuttaa valtakunnallisia toimenpiteitä, joiden avulla varmistetaan toiminnan yhtenäisyys ja resurssien tehokas käyttö.

Nelivuotiskauden keskeisiä kehittämishankkeita ovat asiakkaiden kanssa tapahtuvaa vuoro-vaikutusta kehittävä Vuokko-projekti, viestinnän kehittämiseen liittyvät kokonaisuudet sekä valvontaa tukevien keinojen entistä tehokkaampi hyödyntäminen.

Vuosi 2020 oli hyvin poikkeuksellinen vuosi meille kaikille. Työsuojeluvalvonnassa koronaepidemian puhkeaminen näkyi muun muassa lisääntyneinä asiakasyhteydenottoina ja tietotarpeina. Lisäksi olimme eri tavoin mukana tukemassa työpaikkojen epidemiaa ehkäiseviä toimia.

Epidemia aiheutti muiden kuin kriittisten työpaikkatarkastusten keskeyttämisen ja uusien toimintatapojen nopean käyttöönoton. Monia kehittämistoimia toteutettiin nopeutetusti kevään aikana ja esimerkiksi työsuojelutarkastuksia alettiin tehdä virtuaalisesti.

Tautitilanteen helpottaessa ja suojainten saatavuuden parantuessa pystyttiin alueelliset tilanteet huomioon ottaen jatkamaan myös työpaikkatarkastuksia.

Kuva: STM/TTO

Raimo Antila

*Osastopäällikkö
Sosiaali- ja terveysministeriö,
työ- ja tasa-arvo-osasto*

Työsuojelun vastuualueiden henkilöstö on osoittanut erinomaista mukautumiskykyä vaikeassa tilanteessa ja haluankin kiittää jokaista työntekijää panoksesta työsuojeluvalvonnan toimintakyvyn ylläpitämiseen ja toiminnan kehittämisen jatkamiseen myös tässä poikkeus-tilanteessa.

Poikkeusolot eivät valitettavasti jääneet viime vuoteen, vaan ne jatkuvat myös vuonna 2021. Kertyneitä kokemuksia pystytään kuitenkin hyödyntämään toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä tehokkaasti.

Vuonna 2021 arvioidaan myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävien uudelleenjärjestelymahdollisuuksia. Työsuojeluvalvontaa arvioidaan osana asiaan nimetyin työryhmän työtä, josta odotetaan suuntaviivoja tulevaisuuteen.

Työsuojeluvalvonnan organisointi ja ohjaus

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueita ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö. Toiminta pohjautuu nelivuotiseen runkosuunnitelmaan, joka luo valtakunnalliset raamit valvonnan sisällölle sekä toiminnan kehittämiseksi.

Työsuojelun vastuualueet ovat toimivaltaisia työsuojelun valvontaviranomaisia alueellaan. Toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä tehdään kuitenkin jatkuvaa yhteistyötä valtakunnallisesti.

Valtakunnallisella suunnittelulla ja kehittämisellä varmistetaan toiminnan yhtenäisyys sekä käytävissä olevien resurssien mahdollisimman tehokas hyödyntäminen.

Kuluvalla nelivuotiskaudella 2020–2023 työsuojeluvalvonnan visio on vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla toimintaympäristön muutoksiin reagoimalla ja toimintaa rohkeasti kehittäen. Sloganiksi valittiin ”Tervettä työtä”.

Nelivuotiskauden strategisten tavoitteiden edistämisestä sovitaan vuosittaisilla tulosopimuksilla. Työsuojelun vastuualueiden toimintaa kehitetään jatkuvasti ja myös toiminnan ohjauksessa pyritään lisäämään nopeaa reagointia esille nouseviin ilmiöihin.

Kuluvan nelivuotiskauden slogan on **Tervettä työtä.**

ALUEHALLINTOVIRASTOJEN TYÖSUOJELUN VASTUUALUEET:

- 1 | Pohjois-Suomi
- 2 | Länsi- ja Sisä-Suomi
- 3 | Itä-Suomi
- 4 | Lounais-Suomi
- 5 | Etelä-Suomi

Työsuojelulautakunnat ja työsuojeluneuvottelukunta

Työsuojeluvalvontaan liittyvää kolmikanta-yhteistyötä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa tehdään alueellisissa työsuojelulautakunnissa sekä valtakunnallisessa työsuojeluneuvottelukunnassa.

Alueellisten työsuojelulautakuntien tarkoituksena on tukea ja kehittää työsuojeluvalvontaa sekä toimia yhdyssiteenä työsuojelun vastuualueiden ja alueellisten työsuojelutoimijoiden ja työmarkkinajärjestöjen välillä. Työsuojelulautakunnat käsittelevät alueella merkittäviä työsuojelun kehitys-, suunnittelu- ja seurantahankkeita, työsuojelun yleisiä toimintalinjoja ja tulostavoitteita sekä voimavarojen suuntaamista.

Työsuojeluneuvottelukunta käsittelee valtakunnallisesta näkökulmasta samoja asioita kuin alueelliset työsuojelulautakunnat. Lisäksi sen tehtäviin kuuluu merkittävien työsuojelua koskevien säädösvalmisteluasioiden käsittely.

Työsuojeluviranomaisen toiminta 2020

Työsuojeluviranomainen toteuttaa toiminnassaan STM:n strategian pohjalta laadittuja työympäristön ja työhyvinvoinnin linjauksia:

- Vastaamme työsuojelua koskeviin tulevaisuuden työn haasteisiin.
- Tavoitteenamme ovat turvalliset ja terveelliset työolot.
- Edistämme toiminta- ja työkykyä sekä työllistymiskykyä.

Kohti ilmiöpohjaista valvontaa

Vastataksemme muuttuvan työelämän tarpeisiin valitsimme kuluvan nelivuotiskauden lähtökohdaksi ilmiöperusteisen valvonnan.

Työolot, pirstaloituvaa työelämä ja työn kuormittavuus ovat ne ilmiöt, joihin työsuojeluvälvonta tällä hetkellä kohdistuu.

Pyrimme vaikuttamaan työpaikkojen turvallisuuden johtamiseen ja työolosuhteisiin siten, että työpaikkatapaturmat, ammattitaudit, haitallinen kuormitus ja siirtyminen työkyvyttömyyseläkkeelle vähenevät.

Tavoitteena on myös, että työsuhteen ehtoja noudatetaan paremmin ja harmaa talous vähenee.

Työolojen valvonnassa kiinnitämme huomiota erityisesti työtapaturmien torjuntaan, kemiallisiin ja biologisiin tekijöihin sekä fyysiseen kuormitukseen.

Pirstaloituvan työelämän ilmiöön liittyvät uudet työnteon muodot, kuten alustatalous ja kevytyrittäjäyys haastavat perinteisen käsityksen työnantajan ja työntekijän rooleista myös työsuojeluvälvonnassa.

Tehokkaan valvonnan toteuttamiseksi yhdeksi tulostavoitteeksi on valittu työsuhteen vähimmäisehtojen valvonnan kannalta olennaisten lainsäädännön ongelmien tunnistaminen.

Kuormitus on ilmiönä merkittävä, koska työ on jatkuvassa muutoksessa ja työstä johtuvat terveysongelmat liittyvät yhä useammin työn psykososiaalisiin kuormitustekijöihin. Myös työelämän kognitiiviset vaatimukset kasvavat, ja monet työtehtävät vaativat yhä enemmän tiedonkäsittelykykyä. Joillakin toimialoilla automatisaation ja digitalisaation myötä suorittavat työtehtävät vähenevät ja asiantuntijuutta vaativat tehtävät lisääntyvät.

Kuva: Anu Pynnönen

Koronavuoden vaikutukset

Työsuojelun vastualueet joutuivat maaliskuussa 2020 sopeuttamaan toimintansa muun yhteiskunnan tavoin koronaviruksen aiheuttamaan rajoitus- ja poikkeustilaan:

- Kenttävalvonta rajoitettiin hengen ja terveyden kannalta välttämättömään.
- Valvonnasta vapautunut resurssi ohjattiin valvontaa tukeviin tehtäviin.
- Asiakasneuvonnan resursseja lisättiin vastaamaan kasvanutta kysyntää.
- Työntekijöiden ja työnantajien käyttöön tuotettiin ajantasaista tietoa.
- Maakuntarajat ylittävä matkustaminen lopetettiin.
- Valtakunnalliset kokoontumiset, kuten koulutustilaisuudet, järjestettiin etäyhteyksillä.

Työsuojelun vastualueiden työntekijät siirtyivät valtioneuvoston etätyövelvoitteen mukaisesti maaliskuussa etätöihin. Nykytekniikan ansiosta siirtyminen onnistui erinomaisesti.

Joillakin muutos perinteisestä työyhteisöstä virtuaalityöyhteisöön oli suuri, kun taas osa henkilöstöstä oli jo tehnyt paljon etätöitä.

Etätyömääräys purettiin elokuussa 2020, mutta käytännössä valtaosa työstä tehtiin suosituksen mukaisesti etänä vuoden loppuun saakka.

Kenttävalvonnan rajoittaminen pakotti uudistamaan valvonnan menettelytapoja. Vastualueet valmistelivat yhdessä työterveyshuollon kanssa ohjeet turvalliseen työskentelyyn.

Ohjeiden mukainen toiminta ei heti käynnistynyt suunnitellusti, koska hengityssuojainten saatavuus oli heikko. Kesäkuussa valvonta pystyttiin kuitenkin käynnistämään turvaohjeiden mukaisena.

Syksyllä epidemian toinen aalto näyttäytyi alueilla erilaisena, jolloin keskitetyn ohjeistuksen sijaan siirryttiin alueelliseen toimintamalliin. Jokaisella alueella määriteltiin alueen tilanteeseen nähden tarpeelliset toimenpiteet ja rajoitukset.

Kuva: Anu Pynnönen

Vastualueiden voimavarojen käyttö oli äkillisen etätyöhön siirtymisen ja tarkastustoiminnan merkittävän rajaamisen vuoksi haastavaa. Tavoitteet työpaikkavalvonnan suhteen eivät toteutuneet. Toisaalta resursseja pystyttiin käyttämään tavanomaista enemmän myös henkilöstön ammattitaidon kehittämiseen ja ylläpitämiseen.

Valvonnan suuntaamiseen ja valvontahankkeiden suunnitteluun käytettiin huomattava työpanos. Työn tulokset tulevat osin näkymään vasta koronaepidemian helpotuttua. Lisäksi työsuojeluviranomaisen tärkeimmän viestintäkanavan verkkopalvelu Tyosuojelu.fin ylläpitoon panostettiin merkittävästi.

Kun otetaan huomioon muuttunut työskentelyympäristö ja ensisijaiseksi asetettu tavoite toimintakyvyn säilyttämisestä kaikissa mahdollisissa tilanteissa, voidaan todeta, että työsuojelun vastualueiden voimavarojen käyttö oli haasteellisuudesta huolimatta erinomaisella tasolla.

Kuva: Anu Pynnönen

Ilmiö: Työolot

Suomessa on pitkäjänteisesti kehitetty työturvallisuutta ja työolojen terveellisyttä. Kehittämistyötä on kuitenkin jatkettava työtapaturmien, ammattitautien, työperäisten sairauksien ja haitallisen kuormituksen vähentämiseksi.

Työolojen valvonnassa huomiota kiinnitetään fyysikaalisiin, kemiallisiin ja biologisiin tekijöihin, fyysiseen kuormitukseen, kone- ja laiteturvallisuuteen sekä työympäristön turvallisuuteen.

Keskeisiksi ilmiöiksi vuosille 2020–2023 valittiin tapaturmien torjunnan, kemiallisten tekijöiden, biologisten tekijöiden ja fyysisen kuormittumisen hallinta.

Koronaepidemian takia suunniteltiin vaihtoehtoisia toimintatapoja tarkastusten toteuttamiseksi.

Asiakirjoihin ja työturvallisuuden hallintajärjestelmiin liittyviä tarkastuksia voidaan useimmiten toteuttaa virtuaalisesti.

Työolojen todellinen havainnointi ei ole kuitenkaan virtuaalisesti toteutettavissa vaikuttavasti, joten työoloja tulee valvoa lähtökohtaisesti työpaikalla käyden.

Turvalliset ja terveelliset työolot edistävät työn sujuvaa tekemistä ja ehkäisevät tapaturmia ja sairastumisia.

Henkilönsuojaimia valvottiin eri viranomaisten yhteistyönä

Henkilönsuojainten tarve kasvoi koronaviruksen leviämisen vuoksi keväällä 2020 räjähdysmäisesti. Suojainten saatavuus oli aluksi huono, myös laadussa havaittiin ongelmia.

Suojainten valvontaa tehostettiin, ja samaan aikaan pyrittiin parantamaan epidemian kannalta kriittisten suojainten pääsyä markkinoille.

Suojainten valvontaa hoitivat yhteistyössä ja kukin omalta osaltaan sosiaali- ja terveysministeriö, aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet, Tulli, Fimea ja Tukes.

Suojainten valvontaprosessissa Tulli huolehtii tulliselvityksestä ja sen yhteydessä tehtävistä toimenpiteistä sekä toimittaa EU:n ulkopuolelta Suomeen saapuvista eristä riskiarvion perusteella tietoa toimivaltaisille markkinavalvontaviranomaisille.

Ammattikäyttöön tarkoitettujen hengityksen-suojainten markkinavalvonnasta huolehtivat aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet.

Työsuojelun vastuualueilla suojaimiin erikoistuneet tarkastajat tarkastivat maahan-tuotavien erien asiakirjoja, kuten tyyppitarkastus-todistuksia, vaatimustenmukaisuusvakuutuksia ja testausraportteja sekä kuvia tuotteista ja pakkauksista.

Näiden dokumenttien avulla tarkastajat arvioivat tuotteiden markkinakelpoisuutta ja tekivät ratkaisun suojainerien vaatimustenmukaisuudesta.

Maalis-joulukuussa 2020 arvioitiin yhteensä noin 500 suojainlähetystä.

Arvioitavissa suojaimissa ja niiden tiedoissa oli paljon epäselvyyksiä. Maahantuojilta saatujen lisäselvitysten jälkeen suurin osa suojaimista voitiin kuitenkin vapauttaa markkinoille.

Noin viisi prosenttia tapauksista johti väliaikaiseen luovuttamiskieltoon, joskus maahantuoja myös ryhtyi itse vapaaehtoiseen toimiin suojaimien markkinoilta poistamiseksi.

Jos STM vahvisti aluehallintoviraston kielto-päätöksen, suojaimet palautettiin lähettäjälle tai suojainerä tuhottiin.

Kuva: Shutterstock

Ilmiö: Pirstaloituva työelämä

Pirstaloituva työelämä on työsuojeluvalvonnan ilmiönä monitahoinen.

Kokonaisuuteen kuuluu ulkomaisen työvoiman valvonta, tilaajavastuuvalvonta, uudet työnteon muodot ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien oikeuksien varmistaminen.

Näissä asioissa työsuojeluviranomainen pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan toimijoihin monipuolisesti tehokkaalla valvonnalla sekä monikanavaisella viestinnällä.

Lainsäädännöllisesti ja työsuojeluviranomaisen toimivallan suhteen tilaajavastuulain ja ulkomaisen työvoiman valvontaan on kehitetty tehokkaat käytännöt, kuten laiminlyöntimaksu.

Kentän muutos haastaa kuitenkin toimintatapojen jatkuvaan kehitykseen, kuten virka-ajan ulkopuolella tehtävän valvonnan, viranomaisyhteistyön sekä tiedonvaihdon lisäämiseen.

Alustatalouden ja itsensä työllistämisen saralla tehtiin kertomusvuonna merkittävä läpimurto, kun ruokalähettiläiden työnteon oikeussuhteet täsmentyivät työsuojeluviranomaisen valvonnan seurauksena. Jatkossa tämän tyyppisten ilmiöiden valvonta ja viranomaisyhteistyö selkiytyy.

Työaikalain uudistuminen vuonna 2020 oli viestinnällisesti merkittävä asia. Erityisesti keskityttiin uuden lain tulkinta- ja valvontakysymyksiin.

Vuonna 2020 tietojensaantioikeuksia käytettiin ensi kertaa järjestelmällisesti työsuhteen vähimmäisehtojen valvonnassa.

Tilajavastuuvalvonnassa hyödynnettiin viranomaistietoja

Vuonna 2020 tehtiin lähes 800 tilajavastuutarkastusta. Valvontaa kohdistettiin erityisesti rakennusosalalle, teollisuuteen, logistiikkaan sekä siivous- ja kiinteistöalan kohteisiin.

Koronaepidemia aiheutti haasteita valvonnalle. Siksi tilajavastuuvalvonnassakin hyödynnettiin tarkastusten ohessa myös muita vaikuttamisen keinoja. Muun muassa verkkotilaisuuksilla tavoitettiin runsaasti yrityksiä.

Kertomusvuonna tilajavastuuvalvonnassa korostui viranomaistiedon hyödyntäminen sekä valvontakohteiden valinnassa että yksittäisissä valvontatapauksissa.

Erytisen laajasti käytössä olivat rakennustyön urakka- ja työntekijätiedot sekä Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitykset.

Viranomaistiedon hyödyntäminen mahdollisti valvonnan kohdentamisen entistä täsmällisemmin.

Tarkastuksilla valvottiin vuokratyön käyttöön tai alihankintaan liittyvän selvitysvelvollisuuden noudattamista noin 2 700 sopimuskumppanin osalta. Tarkastuksilla annettiin yli 1 200 toimintaohjetta. Eniten toimintaohjeita tarkastusta kohden saivat ulkomaiset tilaajat. Myös rakennusalan yritystarkastuksilla sekä teollisuusyrityksiin kohdistuvilla tarkastuksilla annettiin paljon toimintaohjeita.

Laiminlyöntimaksua harkittiin useimmin ulkomaisten tilaajien kohdalla sekä rakennusalan yritystarkastuksilla. Yleisin syy oli selvitysvelvollisuuden laiminlyönti. Myös viitteet alipalkkaukseen ja alihinnoitteluun johtivat laiminlyöntimaksun harkintaan.

Rakennusosalalla tunnetaan tilajavastuulain velvoitteet muita toimialoja paremmin. Silti erityisesti pitkissä alihankintaketjuissa oli edelleen puutteita lain vähimmäisvaatimusten noudattamisessa.

Valvonnassa havaittiin myös, että ulkomaisten yksityisten elinkeinonharjoittajien määrä alihankintaketjuissa oli lisääntynyt jonkin verran. Valvonnan keinoin ei aina voida varmistaa, onko kyse todellisesta yrittäjätyöstä vai niin kutsutusta valeyrittäjyydestä. Valeyrittäjyys mahdollistaa työnantajavelvollisuuksien kiertämisen, eikä työtä tekevä henkilö tiedä aina itsekään olevansa yrittäjä.

Ulkomaisten ja lähetettyjen työntekijöiden käyttöä valvottiin asiakirjatarkastuksilla

Työsuojeluviranomainen valvoo ulkomaista työvoimaa käyttäviä työnantajia samoin kuin ulkomailta Suomeen työntekijöitä lähettäviä yrityksiä ja lähettävien yritysten tilaajia.

Kertomusvuonna koronaepidemia vaikutti tarkastusten tekemiseen, ja asiakirjatarkastuksien määrä kasvoi.

Ulkomaalaisvalvonnassa eniten puutteita havaittiin:

- ulkomaisten työntekijöiden työnteko-oikeuden varmistamisessa ja työnteko-oikeutta koskevien tietojen säilyttämisessä työpaikalla
- työvuoroluettelon laatimisessa ja työaikakirjanpidon pitämisessä
- yleissitovan työehtosopimuksen noudattamisessa ja ylitoiden korvaamisessa
- työmaiden osalta työntekijäluetteloissa ja henkilötunnisteissa.

Työsuojeluviranomainen vastaanotti 7 500 lähettävien yritysten ilmoitusta.

Lähettävien yritysten toiminnassa eniten puutteita havaittiin työaikakirjanpidon pitämisessä ja työnteon keskeisissä ehdoissa.

Laiminlyöntimaksuharkintaan johtavia puutteita oli eniten ilmoituksen tekemisessä ennen työnteon aloittamista sekä tietojen saatavilla pitämisessä lähettämisen ajan. Laiminlyöntimaksun määräämistä harkittiin noin 30 tapauksessa.

Lähetettyjä työntekijöitä Suomessa käyttävien yritysten eli tilaajien toiminnassa havaittiin eniten puutteita velvollisuudessa huolehtia siitä, että lähettävä yritys oli tehnyt lähettämistä koskevan ilmoituksen.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue antaa sähköpostitse yleistä neuvontaa lähettämiseen sovellettavasta lainsäädännöstä.

Ilmiö: Työn kuormittavuus

Työ on jatkuvassa muutoksessa, ja yhä useammin työstä johtuvat terveysongelmat liittyvät työn psykososiaalisiin kuormitustekijöihin.

Psykososiaalisen kuormituksen valvonta kohdistuu erityisesti työn järjestelyihin sekä työn sisällöstä ja työyhteisön sosiaalisesta toimivuudesta aiheutuvien kuormitustekijöiden hallintaan työssä ja työpaikoilla.

Vuonna 2020 kuormitusta valvottiin lähes 850 tarkastuksella. Osa tarkastuksista tehtiin asiakirjoihin perehtymällä.

Psykososiaalisten kuormitustekijöiden valvontaa toteutettiin myös virtuaalitarkastuksina. Palautteen mukaan virtuaalitarkastukset otettiin hyvin vastaan työpaikoilla. Myös tarkastajat kokivat virtuaalitarkastukset toimiviksi, mutta välittömän vuorovaikutuksen toteutumiseksi tarkastukset työpaikoilla puoltavat paikkaansa.

Tarkastuksilla varmistettiin, että työnantajat ovat tunnistaneet oman työpaikkansa psykososiaaliset kuormitustekijät ja arvioineet niistä aiheutuvat vaarat.

Osalla tarkastuksista keskityttiin syvällisemmin työpaikalla esiintyvien psykososiaalisten kuormitustekijöiden hallintaan ja niiden merkitykseen työntekijöiden terveydelle.

Keskeisimmät työpaikoilla havaitut kehitystarpeet liittyivät työn vaarojen selvitykseen ja arviointiin sekä työterveyshuollon työpaikka-selvitykseen.

Työnantajia ohjattiin ennaltaehkäisemään, vähentämään ja hallitsemaan kuormitusta työssä.

Valvonnalla tuettiin myös työpaikkojen ja työterveyshuollon yhteistyötä sekä varmistettiin, että työterveyshuollon asiantuntemusta hyödynnetään kuormituksen tunnistamisessa ja hallitsemisessa.

Koronaepidemia mullisti työelämää. Epidemian yhteiskunnalliset vaikutukset muuttivat työn johtamista, organisointia ja tekemistä. Muutosten ja kuormittumisen välillä tunnistettiin yhteys.

Monilla työpaikoilla siirryttiin nopeasti etätyöhön ja otettiin käyttöön uusia työntekemisen muotoja. Etätyön lisääntyminen hämärsi työn ja yksityiselämän rajapintaa.

Koronaepidemia lisäsi entisestään kuormitusta työssä joillakin toimialoilla, kuten sosiaali- ja terveysaloilla, opetusaloilla ja palvelualoilla. Työhön liittyvä altistuminen aiheutti huolta ja pelkoa sekä työntekijöiden omasta että heidän läheistensä turvallisuudesta.

Toisissa työtehtävissä työhön liittyvä kuormitus jopa vähentyi, kun muun muassa työhön liittyvä matkustaminen jäi pois.

Haastavasta ajasta huolimatta työsuojeluviranomainen pystyi lisäämään työpaikkojen tietoisuutta työn psykososiaalisesta kuormituksesta.

Kuva: Anu Pynnönen

Muu valvonta

Vuonna 2020 työsuojelun vastuualueet olivat matkalla toimialapohjaisesta tarkastustoiminnasta toimialariippumattomaan ilmiöpohjaiseen valvontaan.

Alkuvuoden valvontaa toteutettiin edellisvuoden hankkeilla, loppuvuonna siirryttiin asteittain kohti valtakunnallista ilmiövalvontaa.

Vuoden 2020 aikana tehtiin 3 440 valtakunnallisten ilmiöhankkeiden tarkastusta. Toimialakohtaisia tarkastuksia tehtiin 11 150.

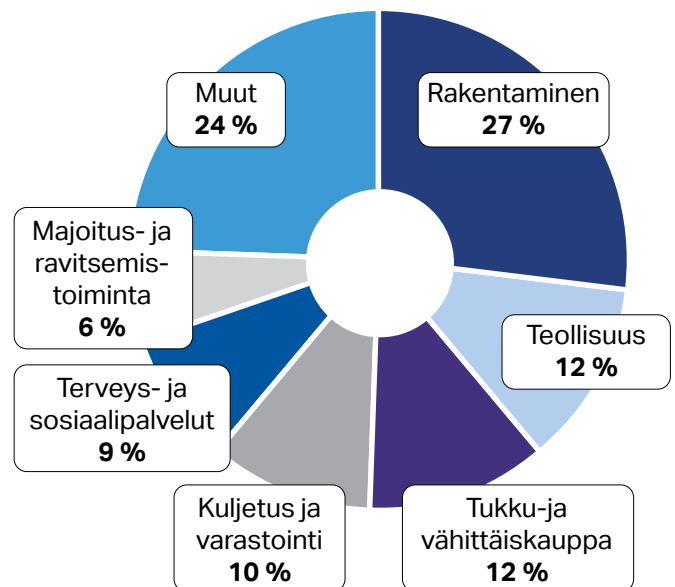
Valvonnan suuntaamisessa hyödynnettiin edellisvuosien valvontatietoja ja myös yhteistyökumppaneiden tietovarantoja.

Toimialoittain tarkasteltuna valvontaa kohdentui vuonna 2020 eniten rakennusosalalle.

Tietyistä valvonnan sektoreista (merenkulku ja maatalous) raportoidaan vuosikertomuksessa erikseen, kuten Kansainvälinen työjärjestö ILO (International Labour Organisation) edellyttää.

Kuljettajien ajo- ja lepoaikojen valvontaa raportoidaan Euroopan unionin edellyttämällä tavalla.

Työsuojelutarkastusten kohdistuminen toimialoittain

Asiakkaiden yhteydenottoihin perustuvassa valvonnassa merkittäviä teemoja ovat syrjinnän kieltä ja yhdenvertaisuus sekä häirintä ja epäasiallinen kohtelu. Näistä aiheista käydään myös laajalti yhteiskunnallista keskustelua, minkä vuoksi niistä kootaan erikseen valvontatietoa.

Rakennusala valvottiin yhteisillä asialistoilla

Rakentamisen toimialalle tehtiin noin 3 900 tarkastusta, mikä oli yli neljännes kaikista tarkastuksista. Suurin osa työmaatarkastuksista tehtiin perinteiseen tapaan ennalta ilmoittamatta jo aiemman yleisen tavan mukaisesti, mutta koronaepidemian vuoksi työmaiden tauti-tilanne varmistettiin viimeistään ennen tarkastuksen aloittamista tarkastajien oman työturvallisuuden takaamiseksi. Myös rakennusalaalla asiakirjatarkastukset otettiin tarkastusmenetelmäksi.

Rakennusala valvottiin suurimmalta osin yhteisillä, valtakunnallisilla asialistoilla aiempien vuosien tapaan. Yhteisiä asialistoja käytettiin asbestitöiden, uudis- ja korjausrakentamisen, maanrakennustöiden, räjäytys- ja louhintatöiden, torninostureiden sekä katto- ja pientalotyömaiden valvonnassa.

Eniten toimintaohjeita annettiin:

- rakennustyössä käytettävistä henkilösuojaimista (934)
- putoamissuojauksesta (441)
- työmaan kulkuteistä (360)
- koneista ja laitteista (352)
- pölyntorjuntasuunnitelmasta (301).

Eniten kehotuksia annettiin:

- putoamissuojauksesta (442)
- työmaan kulkuteistä (128)
- koneista ja laitteista (112)
- työtelineistä (94)
- terveystarkastuksista erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavassa työssä (76).

Lisäksi rakentamisen toimialalla annettiin 52 väliaikaista käyttökieltoa.

Tarkastaja voi antaa väliaikaisen käyttökiellon tilanteissa, joissa hän havaitsee välittömän ja vakavan hengen tai terveyden menettämisen vaaran. Eniten tällaisia tilanteita havaittiin putoamissuojauksen laiminlyönneissä.

Kuva: Senior Labour Inspectors' Committee (SLIC)

Työsuojeluviranomainen teki rakennusalan toimijoille diaesityksen, jossa on tietoa kvartsipitoisen pölyn altistumisen valvonnasta sekä työsuojeluviranomaisen ohjeita ja tulkintaa asiaan liittyvästä lainsäädännöstä.

Vuonna 2020 valvottiin myös syöpävaaran torjuntaa rakennusalaalla, kun valtioneuvoston asetus työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta tuli voimaan vuoden 2020 alusta.

Työsuojeluviranomainen sai paljon yhteydenottoja rakennusalan toimijoilta kvartsipitoisen pölyn torjuntaan liittyen. Aiheesta viestittiin Työsuojelu.fi-verkkosivustolla ja virtuaali-infotilaisuuksissa.

Kvartsipöly on yksi keskeisistä syöpävaaraa aiheuttavista tekijöistä rakennusalaalla.

Merenkulku

Merenkulkua valvottiin yhteensä 153 tarkastuksella. Suomalaisille ulkomaanliikenteen aluksille tehtiin 65 tarkastusta kansainvälisen työjärjestön ILO:n MLC 2006 -merityöyleissopimuksen mukaisen merityösertifikaatin myöntämiseksi, välitarkastamiseksi ja uusimiseksi. Lisäksi tehtiin 46 muuta tarkastusta suomalaisille aluksille. Useat näistä tarkastuksista olivat asiakirjatarkastuksia, joissa valvottiin merenkulkijoiden työ- ja lepoaikoja.

Vaarallisten aineiden kuljetukseen ja väliaikaiseen varastointiin satamaympäristöissä tehtiin 23 tarkastusta moniviranomaisyhteistyönä. Tarkastuksissa puheenjohtajana toimi Liikenne- ja viestintävirasto Traficom. Suomi raportoi tarkastusten tiedot vuosittain IMO:lle, joka on YK:n alainen kansainvälinen merenkulun turvallisuusasioita hallinnoiva järjestö.

Lisäksi satamaympäristöissä tehtiin 19 muuta tarkastusta, jotka kohdistuivat satamanhaltijoiden ja ahtausalan yritysten toimintaan.

Maa- ja metsätalous

Maatalouden valvontaan liittyviä tarkastuksia tehtiin yhteensä 205, ja ne kohdistuivat 175 valvontakohteeseen. Maatalouden tarkastuksista noin kolmannes (68) oli ulkomaalaistarkastuksia. Tarkastusten perusteella annettiin yhteensä 408 toimintaohjetta ja 66 kehotusta.

Maataloudessa tutkittiin 11 tapaturmaa. Vakavia tapaturmia aiheuttivat muun muassa putoamiset ja kompastumiset, henkilösuojainten käytön puutteet sekä eläinten käyttäytyminen.

Ammattitauti-ilmoituksia tai -epäilyjä kirjattiin yhteensä 8. Tapaukset olivat pääasiassa kemikaali- ja pölyaltistuksista johtuvia ihottumia sekä hengitystieoireita.

Muita alkutuotannon tarkastuksia (metsätalous ja puunkorjuu, kalastus ja vesiviljely) tehtiin yhteensä 134, ja tarkastettavia kohteita oli 116.

Ajo- ja lepoaikavalvonta

Työsuojeluviranomaisen tehtävänä on valvoa ajo- ja lepoaika-asetuksen ja ajopiirturiasetuksen noudattamista niissä yrityksissä, jotka suorittavat kyseisten asetusten piirissä olevia kuljetuksia. Ajo- ja lepoaikavalvonnassa tarkastetaan digitaalisen ajopiirturin ja kuljettajakortin tiedot. Lisäksi tarkastetaan analogisen ajopiirturin piirturilevyt valitulta ajanjaksolta.

Vuonna 2020 valvonnassa kiinnitettiin huomiota ajopiirtureiden käyttöön, ajo- ja lepoaikasäädösten noudattamiseen, sekä ajopiirturitietojen tallentamiseen, säilytykseen ja luovutukseen.

Koronaepidemia vaikutti myös ajo- ja lepoaika-valvonnan toteuttamiseen. Maaliskuusta 2020 lähtien ajo- ja lepoaikavalvontaa toteutettiin pääsääntöisesti etävalvontana. Koronan vuoksi Euroopan komissio lievensi vuorokautiseen ja viikoittaiseen lepoaikaan sekä päivittäiseen ja viikoittaiseen ajoaikaan ja päivittäiseen tauko-aikaan liittyviä säännöksiä 27.3.–31.5.2020, mikä osaltaan toi haasteita valvontaan.

Ajo- ja lepoaikoja valvottiin noin 770 tarkastuksella, joissa tarkastettiin lähes 263 000 kuljettajatyöpäivää.

Yleisesti ottaen ajo- ja lepoaikojen noudattamisessa esiintyi edelleen puutteita: noin 45 prosentilla tarkastetuista kohteista oli korjattavaa. Ajo- ja lepoaikasäädösten osalta eniten korjattavaa oli lepoaikojen ja päivittäisten taukojen noudattamisessa.

Ajopiirturin käytössä havaittiin virheitä 55 prosentilla tarkastuksista. Erityisesti esiin nousivat ajopiirturin yrityslukituksen puuttuminen ja aikaryhmävalitsimen käyttövirheet sekä ajoneuvon kuljettaminen ilman asianmukaista kuljettajakorttia. Ajopiirturitietojen tallennus, säilytys ja luovutus valvontaviranomaiselle sen sijaan oli kunnossa noin 75 prosentilla tarkastetuista kohteista.

Syrjintä ja yhdenvertaisuus

Työsuojeluviranomainen valvoo yhdenvertaisuuslaissa säädettyä syrjinnän kieltä työelämässä ja työnantajan velvollisuutta edistää yhdenvertaisuutta.

Valvontaa tehdään sekä asiakasyhteydenottojen perusteella että viranomaisaloitteisesti työpaikkatarkastuksilla.

Työsuojeluviranomainen sai vuoden 2020 aikana lähes 600 työsyrijintään liittyvää asiakasyhteydenottoa. Yleensä yhteydenottaja kysyi neuvoja tai halusi keskustella siitä, onko hänen tapauksessaan kyse syrjinnästä.

Syrjintää kokeva sai työsuojeluviranomaisen puhelinneuvonnasta ohjausta ja neuvontaa asian käsittelyyn työnantajan kanssa, muuta ohjausta asiaansa sekä ohjeita mahdollisen valvontapyynnön tekemiseen.

Vuonna 2020 työsuojeluviranomaiselle tehtiin 202 valvontapyyntöä, joissa pyydettiin selvittämään syrjintäepäilyä.

Työpaikoille tehtiin yhteensä 141 tällaiseen syrjintäepäilyyn liittyvää tarkastusta. Eniten tarkastuksia tehtiin terveydentilaan ja ikään liittyvän syrjintäepäilyn vuoksi.

Tarkastuksissa, joissa tarkastaja havaitsi syrjintää, työnantajalle annettiin toimintaohje syrjinnän kiellon rikkomisesta.

Tapauksissa, joissa arvioitiin, ettei valvontapyynnössä esitetystä asiassa ole kyse yhdenvertaisuuslaissa tarkoitetusta syrjinnästä, tehtiin käsittelyratkaisu. Näitä tapauksia oli yhteensä 84.

Lisäksi syrjintää valvottiin ulkomaisten työntekijöiden työnteko-oikeuden valvonnan yhteydessä 430 tarkastuksella.

Ulkomaisen työvoiman valvonnassa tarkastaja arvioi, onko työnantaja syrjinyt työntekijöitä palkanmaksussa tai muissa työsuhteen vähimmäisehdoissa alkuperän, kansalaisuuden tai kielen perusteella.

Syrjinnän kiellosta annettiin yhteensä 47 toimintaohjetta ja 13 kehotusta.

Työsuojeluhallinto tuotti opasvideon työnantajille yhdenvertaisuuden edistämismvelvollisuudesta.

Video on katsottavissa [Tyosuojelu.fi](https://tyosuojelu.fi)-verkkosivustolla.

Työsuojeluviranomainen seuraa omaaloitteisesti myös työpaikkailmoittelua ja puuttuu havaitsemaansa syrjivään työpaikkailmoitteluun.

Syrjiviksi työpaikkailmoituksiksi katsottiin esimerkiksi sellaiset ilmoitukset, joissa porras-siivoojalta edellytettiin sujuvaa suomen kielen taitoa, kattoasentajan apumieheltä Suomen kansalaisuutta, hautauspalvelun erityisammattimieheltä kirkon jäsenyyttä ja viittomakielentaitoiselta koulunkäyntiavustajalta normaalia kuuloa.

Työsuojeluviranomainen valvoo myös yhdenvertaisuuden edistämismveloitteen noudattamista työelämässä.

Vuonna 2020 valvottiin työnantajan velvollisuutta edistää yhdenvertaisuutta yli 130 tarkastuksella ja velvollisuutta laatia yhdenvertaisuussuunnitelma 120 tarkastuksella.

Puutteita havaittiin yli puolessa tarkastuskohteista. Edistämismvelvollisuudesta annettiin 68 veloitetta ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta 71 veloitetta.

Häirintä ja epäasiallinen kohtelu

Häirinnän valvontaa tehdään sekä asiakasaloitteisesti että viranomaisaloitteisesti.

Asiakasaloitteisessa valvonnassa tarkastetaan, että työnantaja noudattaa työturvallisuuslaissa säädettyjä velvollisuuksiaan saatuaan tiedon työssä esiintyvistä häirinnästä.

Työsuojeluviranomainen valvoo työnantajan häirintään liittyviä velvollisuuksia myös viranomaisaloitteisesti työpaikatarkastuksien yhteydessä. Tällöin ei käsitellä yksittäisen työntekijän asiaa, vaan keskitytään koko työyhteisön toimintaan.

Häirintään liittyviä yhteydenottoja tuli vuonna 2020 yhteensä noin 1 800.

Vuonna 2020 työsuojeluviranomaiselle tehtiin noin 230 valvontapyyntöä liittyen häirintään tai epäasialliseen kohteluun. Valvontapyyntöjen johdosta tehtiin noin 125 tarkastusta.

Yhteydenottojen yleisimmät syyt:

1. Työntekijä, työnantaja tai esimerkiksi työsuojeluvaltuutettu kysyy ohjeita ja neuvoja asian käsittelyyn työpaikalla.
2. Työntekijä pyytää valvontatoimenpiteitä asiassaan.
3. Yhteydenottaja antaa tarkastusvinkin tai pyytää koko työyhteisöä koskevaa työsuojelutarkastusta. Työpaikatarkastus tehdään tällöin ilman, että tieto yhteydenotosta tulee esille.

Usein työsuojeluviranomaiseen ollaan yhteydessä, kun halutaan konkreettisia neuvoja häirintäasian käsittelyyn työpaikalla.

Useimmiten yhteyttä ottaa työntekijä, joka kokee työpaikallaan häirintää. Yhteydenottoja tulee melko usein myös työsuojeluvaltuutetuilta ja luottamusmiehiltä. Joskus myös ulkopuoliset henkilöt haluavat antaa vihjeen huonosta työilmapiiristä tai epäasiallisesta kohtelusta.

Yhteydenottoja tulee myös työnantajan edustajilta, työterveyshuollosta ja esimerkiksi ammattiliitoista.

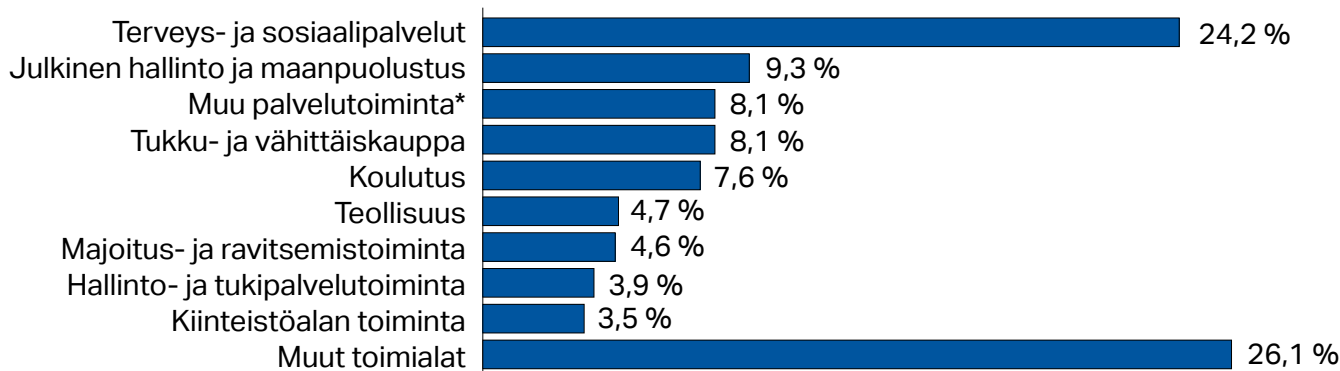
Työsuojeluviranomaiseen yhteyttä ottaneet kokevat häirintää useimmiten esimiehen taholta. Häirintää koetaan myös kollegan taholta tai koko työyhteisöä koskevien konfliktien muodossa.

Häirintä ilmenee hyvin eri tavoin. Yhteydenottajien kokemia häirintätekoja ovat esimerkiksi toistuva uhkailu, pelottelu, väheksyvät puheet, työnteon jatkuva perusteeton arvostelu ja vaikeuttaminen, maineen tai aseman kyseenalaistaminen ja työnjohto-oikeuden väärinkäyttö.

Usein työntekijän yhteydenotossa on kysymys häirinnän lisäksi myös työssä kuormittumisesta.

Häirintään ja epäasialliseen kohteluun liittyvien yhteydenottojen määrä on pysynyt samalla tasolla jo muutaman vuoden ajan.

Asiakasyhteydenotot toimialoittain 2020

* Muu palvelutoiminta sisältää muun muassa seurakunnat ja järjestötoiminnan.

Luvat ja ilmoitukset

Lainsäädäntö rajoittaa tiettyjen töiden tekemistä tai teettämistä. Jotkut työt edellyttävät työsuojeluviranomaisen valtuutusta tai poikkeuslupaa. Tietyistä töistä on tehtävä ilmoitus ennen töiden aloittamista.

Verkkolomakkeella on mahdollista tehdä rakennustyön ennakoilmoitus, asbestipurkutöiden ennakoilmoitus ja ilmoitus työntekijöiden lähettämisestä.

Koronaepidemia näkyi myös ilmoituksissa: koronaan liittyviä ammattitauti-ilmoituksia tehtiin noin sata ja vaarallisten biologisten tekijöiden käyttöönotosta tehdyistä ilmoituksista puolet liittyi SARS-CoV-2-virukseen.

TYÖSUOJELUVIRANOMAISEN KÄSITTELEMÄT LUVAT

Panostajan pätevyyskirja	524
Nuoriin työntekijöihin liittyvä poikkeuslupa	287
Työaikalakiin liittyvä poikkeuslupa	106
Asbestipurkutyölupa	99
Poikkeuslupa nosturin kuljettajan pätevyydestä	27

TYÖSUOJELUVIRANOMAISELLE TEHDYT ILMOITUKSET

Asbestityön ennakoilmoitus	11 021
Ilmoitus työntekijöiden lähettämisestä	7 581
Rakennustyön ennakoilmoitus	5 808
Ilmoitus nuorten työntekijöiden käyttämisestä vaaralliseen työhön	1 758
Ammattitauti-ilmoitus	1 449
Ilmoitus vakavasta työtapaturmasta	1 257
Hätätyöilmoitus	93
Ilmoitus vaarallisten biologisten tekijöiden käyttöönotosta	24

Työsuojeluvalvonnan keinot kehittyvät

Työsuojelun vastualueiden toiminnan kehittämisen tavoitteena on resurssien ja työkalujen tehokas hyödyntäminen niin, että saadaan aikaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus.

Työsuojeluvalvontaa kehitetään kokonaisvaltaisesti jatkuvan parantamisen periaatteiden mukaisesti.

Välineenä on muun muassa uuteen ilmiöpohjaiseen valvontaotteeseen liittyvä toiminnan suunnittelu- ja seurantajärjestelmä.

Olemassa olevan tiedon käsittely ja jalostaminen valvonnan tueksi ja työkaluiksi edellyttävät digitalisaation hyödyntämistä. Toisaalta digitalisaatio mahdollistaa uuden tiedon keräämisen ja jäsentelyn entistä paremmin ja kustannustehokkaammin.

Työsuojeluhallinnon kehityshankkeissa sovelletaan uutta teknologiaa työpaikoille suunnattavissa palveluissa. Hankkeissa hyödynnetään muun muassa työelämän terveellisyyttä, turvallisuutta ja oikeudenmukaisuutta kuvaavia tietovarantoja.

Meneillään olevassa Vuokko-projektissa kehitetään työnantajille ja työntekijöille uusia digitaalisia palveluita älykkääseen asiointiin, kehittyneeseen tiedonhakuun, työpaikan työsuojelutoiminnan parantamiseen sekä omien valvontatietojen ylläpitoon.

Palvelut tulevat olemaan lähtökohtaisesti kaksisuuntaisia: ne perustuvat vuorovaikutukseen työpaikan ja työsuojeluviranomaisen välillä.

Keväällä 2020 kerättiin tietoa asiakkaiden tarpeista ja ratkaisuideoista. Työpaikkojen edustajien, sidosryhmien sekä oman henkilöstön kanssa ideoitiin neljä eri palveluskenaariota.

Näiden pohjalta laadittu toteutussuunnitelma sisältää muun muassa yhteiskehittämisen tavoitteet sekä valittujen palveluskenaarioiden pilotoinnin aluehallintovirastojen yhteisessä hankkeessa.

Suunnitelmiin sisältyy myös yhteistyö muiden työsuojelun asiantuntijaorganisaatioiden kanssa. Yhteiskehittämisellä tavoitellaan laadukkaita palveluja, työkaluja ja menetelmiä työpaikkojen työsuojelutason parantamiseksi.

Työn psykososiaaliset kuormitustekijät -kyselyalusta automatisoitiin

Osana työsuojeluvalvonnan kyselyprosessien digitalisointia Työn psykososiaaliset kuormitustekijät -kyselyalusta automatisoitiin. Kysely siirrettiin pilvipohjaiselle alustalle, joka yhdistettiin työsuojeluviranomaisen valvontatietojärjestelmään.

Uudistus mahdollistaa huomattavasti aiempaa suuremmat kyselymäärät vuositasona.

Näin valvonnan kattavuus paranee ja henkilöresurssien käyttö tehostuu.

Jatkossa työpaikkatarkastuksilla voidaan näyttää, miten työpaikan omat tulokset sijoittuvat esimerkiksi toimialan vertailussa. Tämä kannustaa työpaikkoja toiminnan jatkuvaan parantamiseen.

Uusi automatisoitu kyselyalusta suunniteltiin huolellisesti käytettävyyks ja saavutettavuus huomioon ottaen. Kyselyalusta toteutettiin valvonnan käyttöön, mutta automatisoinnissa otettiin huomioon myös mahdollisuus laajentaa kysely työpaikkojen omaehtoiseen käyttöön.

Työsuojeluvalvonnan digiloikka – etätarkastus virtuaalisesti

Huomattava osa työsuojelutarkastuksista tehtiin virtuaalisesti etätarkastuksina vuonna 2020.

Koronaepidemian vuoksi virtuaalitarkastukset olivat ajoittain käytännössä ainoa mahdollisuus toteuttaa valvontaa tietyillä alueilla ja tietyissä työpaikoissa. Työpaikat pitivät virtuaalitarkastuksia tervetulleina.

Virtuaalitarkastuksilla suosituin kokoussovellus oli Teams, myös Skypeä käytettiin.

Tarkastuksen sisältö pysyi ennallaan, ja jopa työpaikkakierros pystyttiin toteuttamaan hyödyntämällä Teamsin puhelinsovellusta.

Virtuaalitarkastusten tekeminen vaati uuden opettelua tarkastajilta.

Kokoussovelluksen toiminnot piti opetella hyvin, että pystyi tarvittaessa auttamaan ongelmatilanteissa myös työpaikan toimijoita.

Lisäksi piti oppia ohjaamaan vuorovaikutusta verkon välityksellä, että työpaikan kaikki osapuolet aidosti pääsivät kertomaan näkökantansa käsiteltävistä asioista. Myös tietoturva piti ottaa huomioon.

Erytisen hyvin virtuaalitarkastus sopii psykososiaalisen kuormituksen valvontaan, koska siinä fyysisten työtilojen tarkastaminen ei ole keskeistä.

Psykososiaalisen kuormituksen valvonnassa voidaan hyödyntää Työn psykososiaaliset kuormitustekijät -kyselyä, jossa työntekijöiden kokemuksia työn psykososiaalisista työolosuhteista selvitetään ennen tarkastusta. Saatujen vastausten yhteenvetoa voidaan käsitellä tarkastuksella.

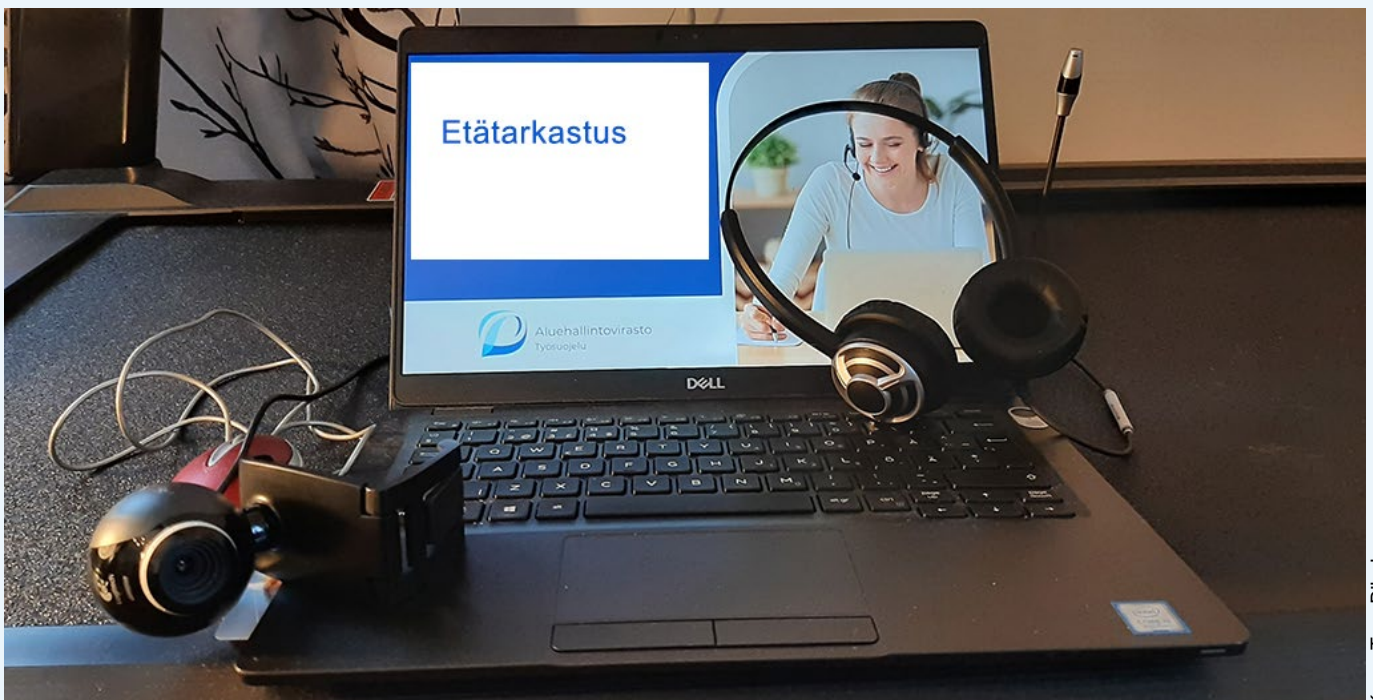
Kaikkiin tarkastuksiin virtuaalitarkastus ei kuitenkaan sovi.

Esimerkiksi työtapaturman tutkintaa vaativat tarkastukset tehtiin edelleen lähitarkastuksina.

Myös muut laajempaa työpaikan havainnointia edellyttävät tarkastukset toteutettiin paikan päällä.

Etätarkastukset vaativat uuden opettelua tarkastajilta.

Työpaikat pitivät virtuaalitarkastuksia tervetulleina.

Työsuojeluviranomainen neuvoo ja ohjaa

Neuvonta ja ohjaus ovat merkittävä osa työsuojeluviranomaisen toimintaa. Tavoitteena on tukea ja edistää työpaikkojen omaehtoista työsuojelutyötä.

Kaksi merkittävintä neuvonta- ja ohjauskanavaa ovat verkkopalvelu Tyosuojelu.fi ja valtakunnallinen puhelinneuvonta.

Puhelinneuvonta

Puhelinneuvonnassa päivystävät asiantuntijat ovat työsuojelutarkastajia, jotka ohjaavat ja neuvovat soittajia.

Tarvittaessa neuvonnassa vastaanotetaan myös työturvallisuuteen liittyviä valvontapyyntöjä.

Puhelinneuvonta palvelee aihepiirien mukaan jaetuilla neljällä palvelulinjalla:

- työsuhdeasiat
- yleiset työympäristöasiat
- rakennusalan työympäristöasiat
- epäasialliseen kohteluun, häirintään, syrjintään ja psykososiaaliseen kuormittumiseen keskittyvät työhyvinvointiasiat.

PUHELINNEUVONTAAN TULLEET PUHELUT VUONNA 2020

Työsuhde	15 152
Työympäristö	3 927
Rakennusala	2 170
Työhyvinvointi	3 466
Yhteensä	24 715

Vuoden 2020 aikana puhelinneuvontaan tuli lähes 25 000 soittoa. Valtaosaan soittoista pystyttiin vastaamaan, vaikka korona nosti kysyntää tilapäisesti noin viidenneksellä.

Eniten soittajia askarruttivat työsuhdeasiat, joita koski yli 60 prosenttia puheluista. Keskeisimmät kysymykset liittyivät työsopimuksen päättämiseen, palkkasaataviin ja lomautukseen. Työympäristöasioissa kysyttiin usein koronasta, asbestista, työsuojeluyhteistyöstä, työterveyshuollosta ja vaarojen arvioinnista. Työhyvinvointiasioissa esiin nousivat erityisesti häirintä ja epäasiallinen kohtelu.

Verkkopalvelut

Työsuojeluhallinnon Tyosuojelu.fi-verkkopalvelulla oli vuonna 2020 noin 1,43 miljoonaa käyttäjää.

Koronaepidemiolla oli vaikutusta myös verkkosivujen käyttöön. Lomautuksia ja työsuhteen päättymistilanteita koskevat sivut olivat katselluimpien joukossa, myös oikeudet ja velvollisuudet työpaikalla kiinnostivat käyttäjiä aiempaa useammin.

Maaliskuussa julkaistulle koronasivulle koottiin työsuojeluviranomaisilta epidemian yhteydessä usein kysytyjä kysymyksiä työsuhteesta ja työturvallisuudesta. Sivusta tuli vuoden kolmanneksi suosituin.

TYOSUOJELU.FI TOP 10 VUONNA 2020

1. Lomautus	298 567
2. Etusivu	167 105
3. Korona	125 261
4. Vuosiloma	100 306
5. Opintovapaa	97 665
6. Työsuhteen päättyminen	85 118
7. Irtisanomisajat	76 962
8. Lisä- ja ylityöt	68 061
9. Oikeudet ja velvollisuudet työssä	55 323
10. Työtodistus	55 111

sivun katselua

Tyosuojelu.fissä tehtiin vuoden aikana laaja sisällön tarkistuskierrös, jossa asiantuntijaryhmät päivittivät noin 200 verkkosivun tekstejä.

Uusia sivuja julkaistiin muun muassa etätyöstä, toisen kotona tehtävästä työstä ja köysiratalaitteistojen turvallisuudesta.

Lisäksi verkkopalvelun saavutettavuutta kehitettiin aktiivisesti.

Työsuojeluhallinnon verkkopalvelu kytkettiin vuonna 2020 osaksi Euroopan komission Digitaalista palveluäylyä (Single Digital Gateway, SDG). Tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa työskentelyä, työterveyttä ja työturvallisuutta koskevat verkkopalvelun osat (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi) on linkitetty osaksi palveluäylyä.

Lisäksi sivustoon on liitetty European Labour Authorityn (ELA) mahdollistamia viron-, liettuan-, puolan- ja venäjänkielisiä sivuja, jotka käsittelevät lähetettyjä työntekijöitä.

Tampereen Hippostalossa sijainneen työsuojelunäyttelyn digitalisoiduista materiaaleista luotiin digitaalinen työsuojelumuseo, joka sijoitettiin kesällä 2020 avattuun Tervetyo.fi-verkkopalveluun. Digitaalisessa työsuojelumuseossa on nähtävillä muun muassa laaja kattaus työsuojelun historiallisia julisteita 1930-luvulta alkaen.

Palvelusta löytyy myös taustatietoa "Suomen työsuojelun äidistä" Vera Hjeltistä. Palveluun tuotettiin myös digitaalinen Työsuojelun perusteet -perehdytysmateriaali.

Työsuojeluhallinnon uutiskirje

Työsuojeluhallinto ryhtyi vuonna 2020 julkaisemaan erityisesti työpaikkojen työsuojelupäälliköille ja työsuojeluvaltuutetuille suunnattua uutiskirjettä. Osoitteisto saadaan Työturvallisuuskeskuksen ylläpitämästä työsuojeluhenkilörekisteristä, mutta uutiskirjeen voi kuka tahansa kiinnostunut myös tilata itselleen.

Uutiskirje julkaistaan neljä kertaa vuodessa suomeksi ja ruotsiksi.

Tavoitteena on jakaa työpaikoille hyödyllistä ja mahdollisimman käytännönläheistä tietoa työsuojeluhallinnon toiminnasta, lakien tulkinnasta ja valvontahavainnoista.

Kirjeessä on myös tietoa esimerkiksi työsuojeluhallinnon verkkoseminaareista ja uusista julkaisuista.

Työntekijän oikeudet Suomessa

Verkkoseminaari 22.9.2020 klo 15–16.30
Ilmoittaudu: www.tyosuojelu.fi/live1

Työaika • Palkka • Työsopimus • Yhdenvertaisuus • Työturvallisuus

Työsuojeluhallinto alkoi järjestää verkkoseminaareja asiakkaille

Työsuojeluhallinto käynnisti asiakkaille suunnattujen verkkoseminaarien tuotannon syksyllä 2020 kahdella tapahtumalla.

Ensimmäisen aiheena oli työntekijän oikeudet Suomessa. Kohderyhmänä olivat maahanmuuttajat sekä heidän parissaan työskentelevät. Tapahtuma tavoitti yli 250 osallistujaa. Syksyn toinen verkkoseminaari oli Verohallinnon ja Eläketurvakeskuksen kanssa järjestetty infotilaisuus rakennusosalalle, ja siinä osallistujia oli lähes 700.

Molemmat verkkoseminaarit saivat osallistujilta erinomaista palautetta, ja vastaavia tapahtumia toivottiin jatkossa lisää. Kysyntään on tarkoitus vastata vakiinnuttamalla verkkoseminaarien tuotanto osaksi työsuojeluviranomaisen viestintää.

Verkkoseminaareissa voidaan kertoa esimerkiksi muutoksista lainsäädännössä ja siitä, miten työsuojeluviranomainen säädöksiä käytännössä tulkitsee. Ne voidaan kytkeä myös valvontaan esimerkiksi niin, että työpaikat kutsutaan ennen tarkastuksia verkkoseminaariin, jotta ne voivat tehdä tarvittavia toimenpiteitä jo ennen valvontaa. Tällä pyritään vahvistamaan valvonnan vaikutusta.

Lainsäädäntö

Työlainsäädäntöä valmistellaan kolmikantaisesti, yhteistyössä työnantajien ja työntekijöiden etujärjestöjen kanssa. Työlainsäädännön valvonta kuuluu suurelta osin aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueille.

Kansallista ja EU-tasoisia työsuojelulainsäädäntöä valmistellaan työturvallisuussäännöksiä valmisteleivassa neuvottelukunnassa (TTN) yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Neuvottelukunta toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä.

Suomi osallistuu myös työsuojelua koskevan EU-lainsäädännön ja strategioiden valmisteluun Euroopan komission yhteydessä toimivassa komiteassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee ja kehittää työlainsäädäntöä, johon kuuluvat muun muassa työsopimuslaki, työaikalaki, vuosilomalaki, yhdenvertaisuuslaki, laki yksityisyyden suojasta työelämässä, työehtosopimuslaki, opintovapaalaki, palkkaturvaki sekä yhteistoimintaa yrityksissä koskeva lainsäädäntö.

Vuoden 2020 lainvalmistelu

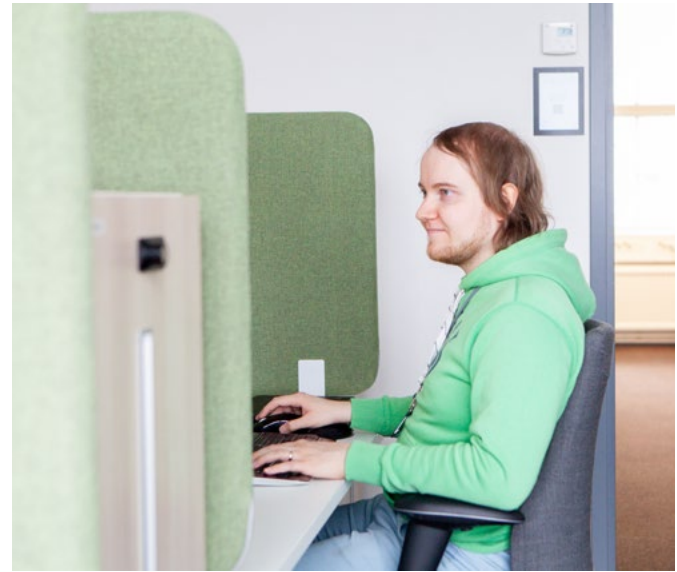
- Uusi laki syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä tuli voimaan 1.9.2020. Syöpävaarallisuustietojen ja -luokitusten sekä markkinoilla olevien kemikaalien muututtua päivitettiin myös syöpävaarallisten tekijöiden lista ja yhdenmukaistettiin se EU:n syöpävaarallisuusluokitusten kanssa.
- Uudella sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella haitallisiksi tunnetuista pitoisuuksista pantiin täytäntöön EU:n viite- raja-arvodirektiivi. Lisäksi tehtiin muita lainsäädännöllisiä uudistuksia, jotka liittyivät haitallisiksi tunnettuihin pitoisuuksiin sekä muihin biologisten ja kemiallisten tekijöiden raja-arvoihin. Asetus tuli voimaan 1.10.2020.
- Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden toimialueita koskevaan asetukseen tehtiin muutos, jonka myötä Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue sai tehtäväkseen työaikalain hätätyöilmoitusten käsittelyn valtakunnallisesti. Asetus tuli voimaan 1.10.2020.
- Työntekijöiden suojelua biologisten tekijöiden aiheuttamalta vaaralta ajanmukaistettiin kahdella säädösmuutoksella, jotka tulivat voimaan 15.11.2020: Valtioneuvoston asetusta, joka koskee työntekijöiden suojelemista biologisista tekijöistä aiheutuvalta vaaroilta muutettiin muun muassa täydentämällä vaarojen selvittämistä ja arviointia koskevaa pykälää. Lisäksi säädettiin, mitä tietoja merkitään työturvallisuuslain sisältämään luetteloon biologisille tekijöille altistuneista työntekijöistä. Biologisten tekijöiden luokitukselta annettiin uusi asetus, joka sisältää luettelon biologisista tekijöistä, joiden tiedetään aiheuttavan tartunnan ihmisiin. Luetellut tekijät on luokiteltu vaaraluokkiin 2, 3 ja 4. Uutena tekijänä luetteloon lisättiin muun muassa SARS-CoV-2-virus vaaraluokkaan 3.
- Lakiin lähetetyistä työntekijöistä tehtiin muutoksia, jotka koskevat muun muassa lähetettyihin työntekijöihin sovellettavia palkkasäännöksiä sekä työnantajan velvollisuutta korvata matka-, majoitus- ja ruokailukustannuksia. Muutokset tulivat voimaan 1.12.2020.

Voimavarat

Vuosi 2020 oli poikkeava monessa mielessä. Myös voimavarojen käyttö oli äkillisen etätöihin siirtymisen ja tarkastustoiminnan merkittävän rajaamisen vuoksi haastavaa. Koronaepidemian takia työsuojelutarkastukset työpaikoilla vähenivät huomattavasti. Tämä vapautti henkilöresursseja erilaisiin kehittämishankkeisiin, henkilöstön koulutukseen ja suunnittelutehtäviin. Myös määrärahoja säästy, kun esimerkiksi matkustuskustannukset pieneivät.

Työsuojeluhallinnossa edistettiin osaamisen kehittämistä laatimalla osaamisprofiileja ja osaamistasoja, joiden avulla pyritään muun muassa varmistamaan henkilöstön yhdenvertainen kohtelu.

Työsuojelun vastuualueet osallistuivat aluehallintovirastojen yhteiseen HR-kumppanuushankkeeseen, jonka tuloksena syntyi erilaisia tuottavuutta edistäviä ohjeistuksia, prosesseja ja toimintakäytänteitä.

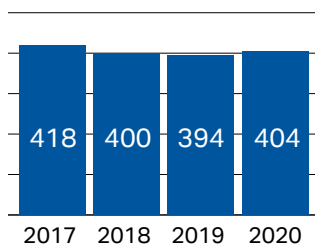

Kuva: Anu Pynnönen

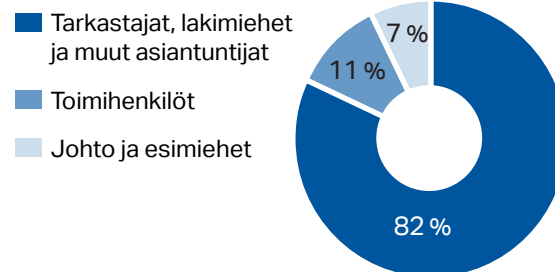
Johdon ja esihenkilöiden kehittämisessä tavoiteltiin valmentavan johtamisen periaatteita ja käytäntöjä. Työtyytyväisyyskyselyn tulokset kertovat, että henkilöstö koki esimiestyön ja johtamisen hyväksi, tulos oli 3,57 (asteikko 1–5). Kokonaistyötyytyväisyys oli hyvällä tasolla (3,73). Suurin osa työsuojelun vastuualueiden henkilöstöstä koki, että etätö paransi omaa työhyvinvointia.

Sairauspoissaolot vähenivät 36 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

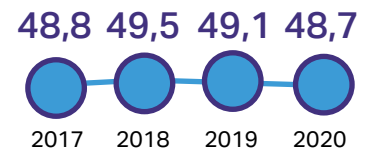
Henkilötyövuodet

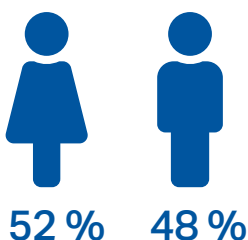
Henkilöstöalaryhmät

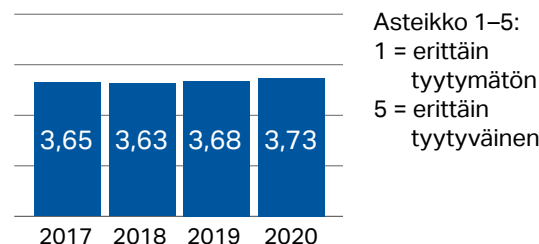
Keski-ikä

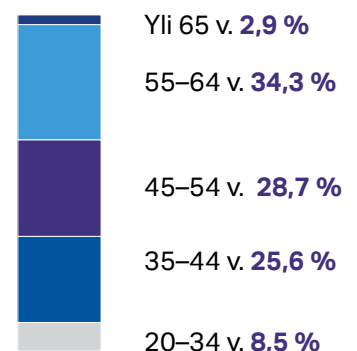
Sukupuolijakauma

Työtyytyväisyys

Ikäjakauma

Moniviranomaisyhteistyö ja kansainvälisyys

Työsuojeluviranomainen tekee aktiivista yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Kullakin viranomaistaholla on lainsäädännöllä määritelty toimivaltuutensa ja toimintakenttänsä, mutta vaikuttavaan toimintaan tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä.

Moniviranomaisyhteistyöhön kuuluu tietojenvaihtoa, analyysitoimintaa, yhteistä viestintää sekä yhteisiä valvontatoimia. Toimintaa kohdennetaan esimerkiksi yhteisillä analyyseillä valikoituneisiin kohteisiin tai merkittävimmän haitan lähteisiin. Nopea reagointi vastaantuleviin yhteisiin haasteisiin edellyttää toimivia yhteistyöverkostoja ja toimintatapoja.

Viranomaisyhteistyötä tehdään esimerkiksi kausityön valvonnassa, pimeän työn ja ihmiskaupan torjunnassa sekä kemikaalilainsäädännön valvonnassa. Yhteistyökumppaneina voivat olla esimerkiksi kuntien rakennusviranomaiset, poliisi ja Maahanmuuttovirasto.

Aktiivinen yhteistyö myös EU-jäsenmaiden välillä on arkipäiväistymässä erilaisten verkostojen, verkostotyökalujen ja työalustojen avulla.

Euroopan tasolla yhteistyötä tehdään muun muassa poliisivirasto Europolin ja Euroopan kemikaaliviraston ECHAN kanssa. Vuonna 2020 Europol koordinoi pilottitarkastuksia, jotka kohdistuivat maatalousalaan, liikenteeseen ja rakennusalaan. Tarkastuksissa huomioitiin myös työvoiman hyväksikäyttöön ja ihmiskauppaan liittyviä asioita.

Merkittävä yhteistyökumppani on vuonna 2019 toimintansa käynnistänyt Euroopan työviranomainen ELA, joka koordinoi yhteisiä tarkastuksia, tekee analyyseja ja riskinarviointeja maiden rajat ylittävään työntekijöiden liikkuvuuteen liittyvistä asioista ja toimii sovittelijana EU-maiden välisissä riita-asioissa. Yhteiset pimeän työn torjunnan pilottitarkastukset jäsenmaiden kesken toteutuivat syyskuussa 2020.

Kuva: Anu Pynnönen

Valvontatehtävien lisäksi kansainvälistä yhteistyötä tehdään erityisesti EU-maiden välillä erilaisissa kehittämissä, kampanjoissa ja lainsäädännön valmistelussa. Myös Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö on aktiivista.

Yhteistyö EU:n Johtavien työsuojelutarkastajien komiteassa SLIC:ssa keskittyy muun muassa työsuojeluvalvonnan kehittämiseen, yhteisten ohjeiden ja linjausten valmisteluun sekä työsuojeluhallintojen arviointien ja tarkastajavaihtojen järjestämiseen.

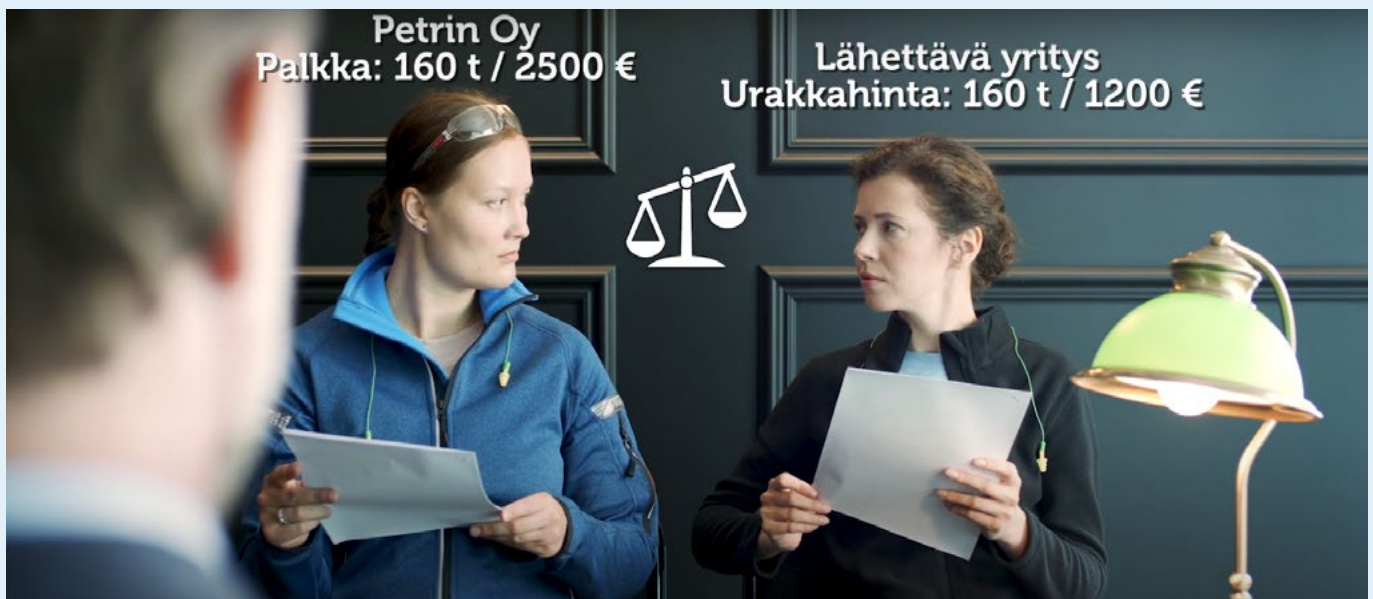
Koronaepidemia keskeytti arvioinnit ja tarkastajavaihdot. Sen sijaan SLIC valmisteli kannanottoa EU:n tulevaan työterveyttä ja

-turvallisuutta kokevaan EU:n strategiakehykseen vuosille 2021–2027. Toinen tärkeä aihe oli tietojen ja kokemusten vaihto työsuojeluviranomaisten toiminnasta koronaepidemian torjunnassa.

Osana Euroopan työviranomaista ELAa toimii pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävä eurooppalainen foorumi.

Sen tehtävänä on tehostaa viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyötä pimeän työn torjunnassa sekä kansallisesti että rajat ylittävässä toiminnassa.

Suomen kansallisessa pimeän työn torjunnan verkostossa ovat edustettuina keskeiset ministeriöt ja viranomaiset.

Kuvakaappaus Lähetetty työntekijä -videosta

Pimeää työtä torjuttiin viestintäyhteistyöllä

Euroopan työviranomaisen ELA järjesti pimeän työn torjunnan viestintäkampanjan #EU4FairWork. Suomessa kampanjaan osallistui ministeriöitä, valvontaviranomaisia ja järjestöjä.

Osana kampanjaa työsuojeluhallinto järjesti Työntekijän oikeudet Suomessa -verkkoseminaarin maahanmuuttajille ja heidän parissaan työskenteleville.

Suomi osallistui myös Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteiseen pimeän työn vastaiseen projektiin.

Osana projektia maat toteuttivat yhdessä videokampanjan, jonka kohderyhmänä olivat lähetettyjä työntekijöitä käyttävät yritykset. Videon ydinviesti oli: "Lähetetyille kuuluvat samat oikeudet kuin muille työntekijöille."

Projektissa maat jakoivat myös kokemuksiaan toimivista viestinnän keinoista erityisesti pimeän työn torjumiseksi.

Työsuojeluvalvonta numeroina

	2017	2018	2019	2020
Tarkastukset ja valvontakohteet				
Tarkastusten kokonaismäärä	27 591	26 239	23 977	14 596
Tarkastettujen valvontakohteiden kokonaismäärä	22 892	21 409	19 472	12 472
Tarkastuksia/tarkastaja-htv*	66	66	77	51
Asiakirjatarkastukset (tarkastus on tehty asiakirjojen perusteella)				
Asiakirjatarkastusten lukumäärä	2 507	2 822	3 225	5 420
Työpaikkatarkastukset (tarkastus on tehty käymällä työpaikalla)				
Työpaikkatarkastusten lukumäärä	25 084	23 417	20 752	9 176
Yhteen tarkastukseen työpaikalla käytetty aika keskimäärin tuntia	1,4	1,4	1,4	1,3
Toimintaohjeet ja kehotukset				
Toimintaohjeet	61 061	57 095	51 419	26 293
Kehotukset	8 108	7 400	7 225	4 110
Pakkokeinot				
Työsuojeluviranomaisen vahvistamat käyttökiellot	57	83	63	57
Velvoittavat päätökset	266	295	178	160
Maksettavaksi tuomitut uhkasakot (kpl)	31	37	37	31
Maksettavaksi tuomitut uhkasakot (€)	210 000	372 000	185 000	263 500
Tilajavastuun laiminlyöntimaksujen lukumäärä (toimintavuoden aikana tehdyt päätökset)**	103	105	75	84
Tilajavastuun laiminlyöntimaksut yhteensä (€, toimintavuoden aikana maksetut)**	450 312	522 900	301 700	449 500
Lähetettyihin työntekijöihin liittyvien laiminlyöntimaksujen lukumäärä (toimintavuoden aikana tehdyt päätökset)	-	-	14	18
Lähetettyihin työntekijöihin liittyvät laiminlyöntimaksut yhteensä (€, toimintavuoden aikana maksetut)	-	-	65 000	99 500
Tutkintapyynnöt ja lausunnot				
Tutkintapyynnöt poliisille	395	333	288	371
Lausunnot poliisille/syyttäjille	636	473	488	547
Palvelukysyntä				
Asiakkaiden yhteydenotot/palvelukysynnän kokonaismäärä***	33 600	35 200	30 400	32 508
Tarkastukset pyynnöstä	1 687	2 062	2 094	1 829
Työtaturmien ja ammattitautien tutkinta				
Tutkitut työtaturmat	939	1 048	1 183	841
Tutkitut ammattitaudit	44	52	35	15
Henkilöstö (henkilötyövuotta)				
Työsuojelun vastuualueet	418	400	394	404
Toimintamenot (1 000 €)				
Työsuojelun vastuualueet	25 220	24 461	24 628	26 130

* Vuosien 2017 ja 2018 tiedoissa mukana koko henkilöstön htv-määrä.

** Osa vuoden aikana tehdyistä päätöksistä menee maksuun vasta seuraavana vuonna.

*** Kokonaismäärässä mukana työsuojelun vastuualueille tulleet sähköpostit ja puhelinneuvonnassa vastatut puhelut. Lisäksi yhteydenottoja tulee suoraan tarkastajille, ne eivät ole mukana palvelukysynnän kokonaismäärässä.

Työsuojelu.fi
Työsuojeluhallinnon verkkopalvelu